

Fylkeskommuner, kommuner og grunnskoler

Føring av vitnemål og kompetansebevis for grunnskolen i Kunnskapsløftet

Utdanningsdirektoratet sender disse retningslinjene til skoleledere i friskoler og offentlige grunnskoler og skoleeiere for å informere om hvordan dere skal føre vitnemål for grunnskolen. Det er også tatt inn retningslinjer for hvordan dere skal føre kompetansebevis for voksne i grunnskolen i punkt 10. Nedenfor gjennomgår vi ulike elementer det er viktig å være oppmerksomme på når dere fører vitnemål og kompetansebevis, og hvordan dere skal gjøre det i praksis. Dere finner også en oversikt over alle merknadene (fagmerknader og vitnemålsmerknader) som dere kan føre på vitnemålene.

Disse retningslinjene erstatter dermed retningslinjene dere fikk 26.01.2016, som også tok for seg føring av vitnemål og kompetansebevis for grunnskolen i Kunnskapsløftet.

Retningslinjene gjelder så langt de passer for frittstående grunnskoler.

De ulike kapitlene med sidehenvisning

1. Oppsett av vitnemål og vedlegg 2
2. Merknader 3
4. Føring av standpunkt- og eksamenskarakterer mv. 5
5. Føring av fravær 9
6. Elever med fritak 9
7. Hjemmeundervisning og forsøk 14
8. Elever med rett til særskilt språkopplæring 14
9. Elever som tar fag fra videregående nivå 15
10. Mer grunnskoleopplæring 16
11. Voksne 16
12. Regelverk for føring av vitnemål for grunnskolen 17

1. Oppsett av vitnemål og vedlegg

Dere skal bruke blanketter som er fastsatt av Utdanningsdirektoratet. På baksiden er det trykket generelle opplysninger om vitnemålet. Disse blankettene kan dere bestille fra www.udir.no/bestilling. Blankettene finnes på bokmål, nynorsk, samiske språk og engelsk.

Dere skal bruke Times New Roman i skriftstørrelse 11. Dere fører teksten ovenfra og ned. Disse opplysningene skal være med:

- elevens navn og 11-sifrete fødselsnummer (i fet skrift)
- året eleven har fullført grunnskoleopplæringen med følgende tekst: har i <åååå> fullført grunnskoleopplæringen
- vurderingen i fag med standpunktkarakter, med tall og med bokstaver, sortert alfanymerisk etter fagkode
- eventuell eksamenskarakter og eksamensform
- eventuelle fagmerknader og vitnemålsmerknader

Rekkefølge for føring av fag

Dere fører fag i følgende rekkefølge på vitnemålet

- fellesfag
- valgfag

I karaktterubrikkene fører dere karakterene både med tall og bokstaver. I tillegg til eksamenskarakter fører dere eksamensform «S» (skriftlig) eller «M» (muntlig).

Over det første faget det gis vurdering i, fører dere en overskrift mellom stiplede linjer med ledetekst om kode, fag, standpunktkarakter, eksamenskarakter, eksamensform, år og merknader.

Etter siste fag som det gis vurdering i, føres en stiplet linje. Under denne linjen fører dere

- standpunktkarakter i orden og i adferd
- fravær i dager og enkelttimer for hvert opplæringsår (8., 9. og 10. trinn) på vitnemålet
- eventuelle vitnemålsmerknader
- sted, dato, skole og underskrift av to personer, en av personene må være rektor eller den rektor bemyndiger. Dato føres på formatet <dd.mm.åååå>
- vitnemålsnummer, som føres på denne malen: <V><skolens organisasjonsnummer><åååå><løpenummer 4 siffer>

Sted, dato, skole og to underskrifter skal alltid komme samme sted på blanketten nede i høyre hjørne.

Dere skriver vitnemålsnummeret sammenhengende uten mellomrom. Løpenummeret genereres fortløpende per skole. Skriftstørrelse skal være 9.

Vitnemålet skal dere stemple med skolens stempel.

Karakter- og eksamensrubrikker som ikke fylles ut, føres med stiplet linje.

Vitnemål over to sider

Hvis all teksten ikke får plass på én side, fører dere vitnemålet over to sider på to blanketter.

Under siste fag på side 1 skal det være en stiplet linje. På side 1 føres sted, dato, skole, og to personer skal signere. Dere fører «Side 1 av 2» nederst til høyre under underskriftene. Vitnemålsnummer føres på alle sider i vitnemål og vedlegg.

Side 2 i vitnemålet begynner med

- elevens navn og fødselsnummer
- teksten «forts. fra side 1.»
- en overskrift mellom stiplede linjer med ledetekst om kode, fag, standpunktkarakter, eksamenskarakter, eksamensform, år og fagmerknader.

Deretter fortsetter fagene det er gitt vurdering i.

Etter siste fag som det er gitt vurdering i, fører dere en stiplet linje. Under denne linjen fører dere avslutningen av vitnemålet på samme måte som for vitnemål på en side. Dere fører teksten «Side 2 av 2» nederst til høyre under underskriftene.

Begge sidene på vitnemålet stemples med skolens stempel.

2. Merknader

En fagmerknad har en eller flere av følgende funksjoner:

- Den gir opplysninger om faget utenom karakterer eller eksamensform.
- Den utdyper opplysninger om karakterer og/eller eksamensform.
- Den henviser til vedlegg som gir slike opplysninger.

En vitnemålsmerknad har en eller flere av følgende funksjoner:

- Den gir opplysninger som gjelder opplæringen generelt eller som gjelder hele vitnemålet/kompetansebeviset.
- Den henviser til vedlegg som gir slike opplysninger.
- Den utdyper en fagmerknad.

Dere kan bare føre fag- og vitnemålsmerknader som er gitt av Utdanningsdirektoratet. Det er bare plass til én fagmerknad per fag/fagkode. Dersom dere ifølge regelverket skal føre flere fagmerknader på samme fag/fagkode, fører dere den fagmerknaden som dere mener gir den viktigste informasjon til lesere av dokumentet. I tillegg fører dere vitnemålsmerknad VMM23 «Jf. vedlegg». I vedlegget opplyser dere i slike tilfeller om innholdet i den/de fagmerknaden(e) dere ikke fikk ført og hvilke fag og fagkoder dette gjelder.

Fagmerknader

Kode	Merknad	Kommentar
FAM01	Fritatt fra opplæring	Brukes for elever som er fritatt fra opplæringsplikt, elever med fritak fra opplæring i skriftlig sidemål og elever som bytter skole og som ikke får vurdering i et fag.
FAM02	Fritatt fra vurd. med kar.	Brukes for elever med fritak fra vurdering med karakter i fag og for minoritetsspråklige elever som begynner opplæringen i Norge siste halvdel av et opplæringsår.
FAM03	Jf. Vedlegg	
FAM04	Eksamen annullert	Brukes ved annullering av eksamen
FAM05	Individuell opplæringsplan	
FAM21	Ikke vurderingsgrunnlag	Brukes for elever som ikke får standpunktkarakter på grunn av manglende grunnlag for vurdering i fag.
FAM29	Eksamen ikke avlagt	Brukes for elever som ikke møter til eksamen og ikke har dokumentert fravær. Brukes også ved bortvisning fra eksamen.

FAM32	Forsøk, jf. oppl. § 1-4	Brukes for elever som deltar i forsøksordninger.
FAM39	Dokumentert fravær	Brukes for elever som ikke møter til eksamen, men som har dokumentert fravær.
FAM41	Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål>	Fagkode etter at trinn og nivå for opplæring er avsluttet ved utstedelse av dokumentasjon. Kan både være en eller to koder; ved to fagkoder skilles disse med «/». Aktuelle fagkoder i grunnleggende norsk: NOR0703, NOR0706 og NOR0709. Aktuelle fagkoder i morsmål: NOR0803, NOR0806 og NOR0809.
FAM44	Fritatt fra vurd. med kar. IOP	Brukes for elever med IOP og fritak fra vurdering med karakter i fag.
FAM45	Flere eks. enn krav, ord. Løp	Brukes for de elevene fra grunnskolen som vil få flere eksamener enn det som er kravet til et ordinært løp.

Vitnemålsmerknader

Kode	Merknad	Kommentar
VMM01	Fulgt opplæringen fra <ddmmåå>	Brukes for minoritetsspråklige elever som begynner opplæringen i Norge siste halvdel av et opplæringsår. Se også FAM02.
VMM02	Fritak fra opplæringsplikt etter opplæringsloven er gitt i vedtak <ddmmåå>.	Brukes for elever som er fritatt fra opplæringsplikt. Se også FAM02.
VMM03	Eleven er fritatt fra eksamen	Brukes for elever med fritak fra eksamen.
VMM04	Eksamen avlyst, jf. vedlegg til vitnemål for grunnskolen	
VMM13	Eksamen annullert, jf. vedlegg til vitnemål for grunnskolen	
VMM16	Årsak til fravær dokumentert i vedlegg	Brukes når elever eller foreldre krever at fraværet blir dokumentert.
VMM23	Jf. Vedlegg	
VMM35	Valgfag brukt til fag fra videregående opplæring	Brukes når timer fra valgfag er brukt til å ta fag fra videregående opplæring.

3. Vedlegg

Vedlegg til vitnemål for grunnskolen er et dokument som gir tilleggsopplysninger til det som er ført på vitnemålet. Dere skal merke vedlegg til vitnemål med samme identifikasjonsopplysninger som selve vitnemålet: navn, fødselsnummer og vitnemålsnummer.

I retningslinjene beskriver vi når dere skal føre vedlegg. Dere skal ikke føre vedlegg i andre tilfeller. Det skal framgå av fag- eller vitnemålsmerknad at vitnemålet har vedlegg.

Vedlegg skal ha skolens stempel og dere skal føre de samme underskrifter som på vitnemålet.

Når innholdet i vedlegget er ført av skolen, skal dere bruke ordinær blankett for vitnemål. Dersom vedlegget er utstedt av annen instans, må skolen føre de nødvendige identifikasjonsopplysninger som mangler og påføre skolens stempel og underskrifter på vedlegget, ev. på baksiden av vedlegget.

4. Føring av standpunkt- og eksamenskarakterer mv.

Dere skal føre standpunktkarakterer i fag, i orden og i adferd og eksamenskarakterer på vitnemålet. Retningslinjene for føring av karakterer og aktuelle fagmerknader og vitnemålsmerknader finner dere nedenfor.

Standpunkt- og eksamenskarakterer i fag

Standpunktkarakterer er karakterer som blir gitt ved avslutningen av opplæringen i fag og skal føres på vitnemålet. Selv om opplæringen i et fag ble avsluttet før 10. årstrinn, fører dere standpunktkarakter og fagkode for 10. årstrinn på vitnemålet. Karakterene gir uttrykk for den kompetansen eleven har oppnådd ved avslutningen av opplæringen i faget, slik den er beskrevet i læreplanen for det enkelte fag.

Forskrift til opplæringsloven § 3-18.

Karaktergradene føres både med tall og bokstaver på vitnemålet:

6 – seks	3 – tre
5 – fem	2 – to
4 – fire	1 – en

For enkelte fag brukes vurderingsuttrykket «*Deltatt*» i stedet for tallkarakterer. Hvilke fag dette gjelder, er fastsatt i Læreplanverket for Kunnskapsløftet eller i forskrift til opplæringsloven. Det er ikke adgang til å bruke vurderingsuttrykket «*Deltatt*» i andre tilfeller enn det som er fastsatt i Læreplanverket for Kunnskapsløftet eller forskrift til opplæringsloven.

Forskrift til opplæringsloven § 3-4.

Elever som ikke får standpunktkarakter på grunn av manglende grunnlag for vurdering i fag

Dersom det ikke er grunnlag for vurdering i fag fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for standpunktkarakter. I merknadsfeltet fører dere FAM21 «Ikke vurderingsgrunnlag». Dere skal ikke føre tidligere halvårsvurderinger i faget på vitnemålet.

Elever som ikke får standpunktkarakter på grunn av manglende grunnlag for vurdering

Fellesfag					
ENG0012	Engelsk	IV	-----	--	V15 Ikke vurderingsgrunnlag
ENG0013	Engelsk muntlig	IV	-----	--	V15 Ikke vurderingsgrunnlag

Elever som ikke får standpunktkarakter i et fag han eller hun er trukket ut til eksamen i

Dersom en elev ikke har fått standpunktkarakter i et fag han eller hun er trukket ut til eksamen i, skal eksamenskarakteren annulleres. Skolen skal sørge for at eksamenskarakteren blir fjernet.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-3 og 3-37 andre ledd

Standpunktkarakterer i orden og adferd

Standpunktkarakterer i orden og i adferd blir gitt ved avslutningen av 10. årstrinn.

Karakterer i orden og i adferd føres slik på vitnemålet:

- God
- Nokså god
- Lite god

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-6 og 3-19 første ledd.

Eksamensform

For fag som har eksamen, skal eksamensformen føres på vitnemålet. Dere kan føre følgende eksamensformer:

- S (når eksamen var skriftlig)
- M (når eksamen var muntlig)

Nærmere om valgfag

Elevene i grunnskolen skal ha opplæring i valgfag fra 8. årstrinn. Det er mulig å ha totalt tre valgfag i løpet av ungdomsskolen.

Reglene om individuell vurdering i forskrift til opplæringsloven kapittel 3 gjelder også for valgfag.

Elevene skal ha opplæring i valgfag hvert år. Sluttvurderingsordningen i valgfag er ulik sluttvurderingsordningen i alle andre fag. Eleven kan ha det samme valgfaget over flere år eller velge ulike valgfag. Dersom eleven velger ulike valgfag skal det settes en standpunktkarakter for hvert fag, for elever som velger samme fag over flere år er det standpunktkarakteren som settes på det høyeste årstrinnet som skal føres på vitnemålet. Dersom eleven har hatt flere ulike valgfag så skal det beregnes en gjennomsnittskarakter ved inntak til videregående opplæring.

Elever som har valgt ulike valgfag alle tre år

Valgfag					
VAL0001	Sal og scene	5 fem	-----	--	V15
VAL0022	Teknologi i praksis	5 fem	-----	--	V14
VAL0034	Reiseliv	5 fem	-----	--	V13

Elever som har hatt ett valgfag alle årene

Valgfag					
VAL0001	Sal og scene	5 fem	-----	--	V15

Elever som har hatt samme valgfag i to av årene, og et annet valgfag ett av årene

Valgfag					
VAL0001	Sal og scene	5 fem	-----	--	V15
VAL0022	Teknologi i praksis	5 fem	-----	--	V14

Elever som bruker tiden til valgfag på alle årstrinn til å ta fag fra videregående opplæring

For elever som bruker tiden til valgfag på alle årstrinn til å ta fag fra videregående opplæring, skal dere føre VMM35 «Valgfag brukt til fag fra videregående opplæring» på vitnemålet.

Elever som bruker tiden til valgfag til å ta fag fra videregående

Fravær:	8.trinn: 6 dager 2 timer	9.trinn: 0 dager 0 timer	10.trinn: 1 dager 3 timer
<i>Valgfag brukt til fag fra videregående opplæring</i>			

Elever som har valgfag ett år, og som bruker tiden til valgfag de andre årene til å ta fag fra videregående

Valgfag			
VAL0040	Trafikk	5 fem	----- -- V13
Orden: God		Atferd: God	
Fravær:	8.trinn: 6 dager 2 timer	9.trinn: 0 dager 0 timer	10.trinn: 1 dager 3 timer
<i>Valgfag brukt til fag fra videregående opplæring</i>			

Forskrift til opplæringsloven §§ 1-14 og 1-15.

Generelt om annullering av eksamen

Dersom Utdanningsdirektoratet har annullert eksamen som følge av formelle feil eller andre årsaker, skal dere føre FAM04 «Eksamen annullert» og VMM13 «Eksamen annullert, jf. vedlegg til vitnemål for grunnskolen». Det samme gjelder dersom Fylkesmannen, etter klage, har annullert eksamen som følge av formelle feil. Vedtak om annullering skal i begge tilfeller være vedlegg til vitnemålet. Dere fører både eksamenskarakter og eksamensform med stiplet linje.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-37, 5-10 og 5-11.

Annulering av eksamen som følge av fusk

Elever som får eksamen annullert på grunn av fusk eller forsøk på fusk, mister standpunktkarakteren. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere stiplet linje og i rubrikken for eksamenskarakter fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV). Dere fører FAM04 «Eksamen annullert». Dere fører fastsatt eksamensform i rubrikken for eksamensform.

Annulering av eksamen som følge av fusk

Kode	Fag	Standpunkt-Eksamens- karakter	Eks- karakter	År form	Merknader
Fellesfag					
ENG0013	Engelsk muntlig	--	IV	M V15	Eksamen annullert

Forskrift til opplæringsloven § 3-37 fjerde ledd.

Bortvisning fra eksamen

Dersom en elev blir bortvist som følge av at eleven på en eller annen måte hindrer eller forstyrrer gjennomføringen av eksamen, er det ikke noe vurderingsgrunnlag for eksamen. Dere fører «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i rubrikken for eksamenskarakter. I merknadsfeltet fører dere FAM29 «Eksamen ikke avlagt». Dere fører standpunktkarakteren i faget på vanlig måte. Dere fører fastsatt eksamensform i rubrikken for eksamensform.

Bortvisning fra eksamen

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
ENG0012	Engelsk	3 tre	IV	S	V15	Eksamen ikke avlagt

Forskrift til opplæringsloven § 3-36.

Avlyst eksamen

Eksamen kan bare avlyses som følge av force majeure. Force majeure er en hendelse utenfor skolens, skoleeierens og elevens kontroll, som ikke kan forutses og som det ikke kan forventes at skolen, skoleeieren eller eleven overvinner eller avverger virkningene av. Eksempler på force majeure er streik, naturkatastrofer eller sykdom hos sensor kort tid før eksamen.

Dersom eksamen er avlyst, fører dere en stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter. Dere fører fastsatt eksamensform i rubrikken for eksamensform. Dere fører også VMM04 «Eksamen avlyst, jf. vedlegg til vitnemål for grunnskolen». Årsaken til at eksamen ikke er avholdt, legger dere ved i et vedlegg til vitnemålet.

Avlyst eksamen

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
MAT0010	Matematikk	4 fire	--	S	V15	
Fravær:	8.trinn: 5 dager 13 timer	9.trinn: 3 dager 1 timer		10.trinn: 3 dager 1 timer		
<i>Eksamen avlyst, jf. vedlegg til vitnemål for grunnskolen</i>						

Forslag til tekst på vedlegget ført av skolen på vitnemålets side 2

Avbrutt/ avlyst eksamen						
Eksamen i matematikk skriftlig, fagkode MAT0010 ble ikke avholdt pga flom.						

Elever som ikke møter til eksamen

Hvis eleven ikke møter til eksamen, samme hva grunnen er, fører dere «Ikke møtt» (IM) i rubrikken for eksamenskarakter. Dere fører fastsatt eksamensform i rubrikken for eksamensform. Dere skal bruke FAM39 «Dokumentert fravær» for elever som har dokumentert fravær. Dere skal bruke FAM29 «Eksamen ikke avlagt» for elever som ikke har dokumentert fravær.

Elever som ikke møter til eksamen (to eksempler)

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
ENG0012	Engelsk skriftlig	2-To	IM	S	V15	Eksamen ikke avlagt

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag NAT0010	Naturfag	2-To	IM	M	V15	Dokumentert fravær

5. Føring av fravær

Dere skal føre fravær for 8., 9. og 10. årstrinn på vitnemålet. Dere skal føre fraværet i dager og timer. Enkelttimene regnes i 60-minutters enheter. Enkelttimer skal ikke slås sammen til dager. Fravær skal føres med tall, ikke stiplet linje, når eleven ikke har fravær.

Eleven eller foreldrene kan kreve at dere fører årsaken til fraværet på et vedlegg til vitnemålet. Det vil da være foreldrene eller eleven som har ansvaret for å dokumentere årsaken til fraværet og kreve at dette føres på vedlegget. Dere skal bruke VMM16 «Årsak til fravær dokumentert i vedlegg».

Føring av fravær

Fravær:	8.trinn: 0 dager 0 timer	9.trinn: 6 dager 0 timer	10.trinn: 2 dager 2 timer
----------------	---------------------------------	---------------------------------	----------------------------------

Forskrift til opplæringsloven § 3-41.

6. Elever med fritak

Generelt om fritak

Elever med fritak fra opplæring eller fritak fra vurdering med karakter skal også ha vitnemål. Reglene for hvordan dere fører vitnemålene for disse elevene, sammen med de aktuelle fagmerknadene og vitnemålsmerknadene finner dere her.

Opplæringsloven § 2-1 fjerde ledd, forskrift til opplæringsloven §§ 1-5, 1-11, 3-20, 3-21, 3-22 og 3-23.

Elever som er fritatt fra opplæringsplikt

Dersom en elev blir fritatt fra opplæringsplikten fører dere en stiplet linje i rubrikken for standpunktkarakter i faget/fagene eleven er fritatt fra. Dere skal føre FAM01 «Fritatt fra opplæring» og VMM02 «Fritak fra opplæringsplikt etter opplæringsloven er gitt i vedtak <ddmmåå>».

Elever som er fritatt fra opplæringsplikten

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag SAF0010	Samfunnsfag	--	----	--	V15	Fritatt for opplæring

Fritak fra opplæringsplikt etter opplæringsloven gitt i vedtak 141012.	Sted og dato
---	--------------

Opplæringsloven § 2-1 fjerde ledd.

Elever med fritak fra opplæring i skriftlig sidemål

Dersom en elev er fritatt fra opplæring i skriftlig sidemål, skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter og FAM01 «Fritatt fra opplæring».

Elever som er fritatt fra opplæring i skriftlig sidemål

Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0214	Norsk hovedmål, skriftlig	IV	----	--	V15	Språkoppl. NOR0703
NOR0215	Norsk sidemål, skriftlig	Fritatt	----	--	V15	Fritatt for opplæring
NOR0216	Norsk muntlig	IV	----	--	V15	Språkoppl. NOR0703

Forskrift til opplæringsloven § 1-11.

Generelt om elever med fritak fra vurdering med karakter i fag

Dersom en elev er fritatt fra vurdering med karakter i fag (f.eks. skriftlig sidemål), skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter med FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.». Se punkt 3 om vedlegg.

Elever med fritak fra vurdering med karakter i fag

Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks-form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0215	Norsk sidemål	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-20 - 3-24.

Føring av eksamen i norsk for elever som er fritatt fra skriftlig sidemål

Kandidater som er trukket ut i norsk, men som har fritak fra vurdering i skriftlig sidemål, skal meldes opp i fagkoden NOR1415 (som tilsvarende NOR0214 og fritatt fra NOR0215). Disse kandidatene skal skrive på hovedmålet sitt begge dagene, og oppgavesvarene skal vurderes av samme sensor. Kandidatene får en samlet karakter. Fagkoden NOR1415 skal ikke føres på vitnemål eller kompetansebevis. Dere skal føre NOR0214 Norsk hovedmål og NOR0215 Norsk sidemål. Dere fører den samlede eksamenskarakteren i norsk hovedmål i rubrikken for eksamenskarakter og stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter i norsk sidemål.

Dere fører eksamensform for norsk hovedmål og stiplet linje i rubrikken for eksamensform norsk sidemål.

Kandidater som har dokumentert fravær en av eksamensdagene

Kandidater som har dokumentert fravær en av eksamensdagene, skal ha karakter. Dere skal føre eksamenskarakteren fra den gjennomførte eksamensdagen i norsk hovedmål i rubrikken for eksamenskarakter og stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter i norsk sidemål.

Dere fører eksamensform for norsk hovedmål og stiplet linje i rubrikken for eksamensform norsk sidemål.

Det skal ikke føres merknad om fravær på vitnemålet.

Føring av eksamen i norsk for elever som er fritatt fra skriftlig sidemål og for kandidater som har dokumentert fravær en av eksamensdagene og er fritatt fra skriftlig sidemål

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0214	Norsk hovedmål	4 fire	4 fire	S	V15	
NOR0215	Norsk sidemål	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Kandidater som har dokumentert fravær begge eksamensdagene

Kandidater som har dokumentert fravær begge eksamensdagene skal ikke ha karakter. Dere skal føre «Ikke møtt» (IM) og FAM39 «Dokumentert fravær» på vitnemålet, på samme måte som for elever som har dokumentert fravær. Dere fører karakter i rubrikken for eksamenskarakter i norsk hovedmål og IM i rubrikken for eksamenskarakter i norsk sidemål. Dere fører fastsatt eksamensform i rubrikken for eksamensform.

Kandidater som har dokumentert fravær begge eksamensdagene og er fritatt fra sidemål

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0214	Norsk hovedmål	4 fire	IM	S	V15	Dokumentert fravær
NOR0215	Norsk sidemål	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Kandidater som har ikke-dokumentert fravær en av eller begge eksamensdagene

Kandidater som har ikke-dokumentert fravær skal ikke ha karakter. Dere fører «Ikke møtt» (IM) og FAM29 «Eksamen ikke avlagt» på vitnemålet. Dere fører IM i rubrikken for eksamenskarakter i norsk hovedmål og stiplet linje i rubrikken for eksamenskarakter i norsk sidemål.

Kandidater som har ikke-dokumentert fravær en eller begge eksamensdagene og er fritatt fra sidemål

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0214	Norsk hovedmål	4 fire	IM	S	V15	Eksamen ikke avlagt
NOR0215	Norsk sidemål	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Kandidater som er berørt av streik en av eksamensdagene

Disse kandidatene, kan når sensuren har falt velge om de vil beholde karakteren som blir gitt etter en eksamensdag eller få eksamen annullert/avlyst av skolen. På vitnemålet føres VMM04 «Eksamen avlyst, jf. vedlegg til vitnemål for grunnskolen». Dere fører stiplet linje for både eksamenskarakter og eksamensform. Se også Avlyst eksamen under pkt. 4.

Kandidater som er fritatt fra skriftlig sidemål og berørt av streik en av eksamensdagene

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0214	Norsk hovedmål	4 fire	--	S	V15	
NOR0215	Norsk sidemål	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Forskrift til opplæringsloven § 3-22.

Elever med fritak fra vurdering med karakter i kroppsøvningsfaget

Dersom en elev er fritatt fra vurdering med karakter i kroppsøvningsfaget, skal det føres «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter med FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.».

Elever med fritak fra vurdering med karakter i kroppsøvningsfaget

Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
KRO0020	Kroppsøving	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Forskrift til opplæringsloven §§ 3-20 og 3-23.

Elever med individuell opplæringsplan

Dersom foreldrene har bestemt at en elev med individuell opplæringsplan i et eller flere fag ikke skal ha vurdering med karakter, skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter og FAM44 «Fritatt fra vurd. med kar. IOP».

Elever med individuell opplæringsplan som har fritak fra vurdering med karakter i et eller flere fag

Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
KRO0020	Kroppsøving	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar. IOP

Noen foreldre ber ikke om slikt fritak. Dersom den individuelle opplæringsplanen i slike tilfeller avviker fra ordinær opplæring/kompetansemål i ett eller flere fag slik at det ikke er grunnlag for å gi vurdering med karakter, skal det føres «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i standpunktkarakter-rubrikken. Dere skal i tillegg føre FAM05 «Individuell opplæringsplan».

Elever med individuell opplæringsplan (med avvik fra kompetansemål) som ikke har fritak fra vurdering med karakter

Kode	Fag	Standpunkt-karakter	Eksamens-karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
RLE0010	Religion, livssyn og etikk	IV	-----	--	V15	Individuell opplæringsplan

Når en elev har en individuell opplæringsplan i fag uten at det skal føres karakter, kan dere føre opplysninger på et vedlegg om hvilken opplæring eleven har fått og hvilke av de individuelle målene som er nådd. Dere fører da VMM23 «Jf. vedlegg». Dette gjelder bare dersom eleven/foreldre ønsker at dere skal føre et slikt vedlegg.

Forskrift til opplæringsloven § 3-20.

Minoritetsspråklige elever som nylig har kommet til Norge

Minoritetsspråklige elever som begynner opplæringen i Norge siste halvdel av et opplæringsår, er fritatt fra vurdering med karakter i fag dette skoleåret dersom foreldrene ber om det. Dere skal føre «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter, med FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.» og VMM01 «Fulgt opplæringen fra <ddmmåå>»

Minoritetsspråklige elever som nylig har kommet til Norge

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NAT0010	Naturfag	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.
Fravær:	8.trinn: 0 dager 0 timer	9.trinn: 0 dager 0 timer		10.trinn: 1 dager 3 timer		
<i>Fulgt opplæringen fra 150115</i>						

Elever som har et enkeltvedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8, der det er fastsatt at han eller hun skal få hele eller deler av opplæringen i et innføringstilbud, kan fritas fra vurdering med karakter i hele perioden som han eller hun er i innføringstilbudet. Eleven kan fritas fra både halvårsvurdering med karakter og standpunktvurdering. Dere skal føre «Fritatt» i rubrikken for standpunktkarakter, med FAM02 «Fritatt fra vurd. med kar.». Se også pkt. 8.

Minoritetsspråklige elever i innføringstilbud som er fritatt fra vurdering med karakter

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NAT0010	Naturfag	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.

Forskrift til opplæringsloven § 3-21.

Elever med fritak fra eksamen

Når rektor, etter søknad fra foreldrene, har fritatt en elev fra eksamen, skal dere føre «Fritatt» i rubrikken for eksamenskarakter og VMM03 «Eleven er fritatt fra eksamen». Dere fører stiplet linje i rubrikken for eksamensform.

Elever med fritak fra eksamen

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
MAT0010	Matematikk	4 fire	Fritatt	S	V15	
Fravær:	8.trinn: 5 dager 13 timer	9.trinn: 1 dager 1 timer		10.trinn: 3 dager 1 timer		
<i>Eleven er fritatt fra eksamen</i>						

Forskrift til opplæringsloven § 3-24.

Elever som bytter skole

For elever som bytter skole (i Norge eller kommer fra utlandet) gjelder den vedtatte fag- og timefordelingen for den skolen elevene til enhver tid går på. Det kan føre til at en elev ikke får opplæring i et fag og eleven skal da heller ikke ha vurdering i faget. En konsekvens av dette, er at eleven ikke får standpunktkarakterer. I rubrikken for standpunktkarakteren fører dere i slike tilfeller en stiplet linje og dere fører fagmerkna FAM01 «Fritatt fra opplæring».

Dere skal ikke føre vitnemålsmerkna eller ha vedlegg til vitnemålet i slike tilfeller.

Elever som bytter skole og ikke får standpunktvurdering i et fag pga fag- og timefordelingen på de ulike skolene

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
KHV0010	Kunst og håndverk	--	-----	--	V14	Fritatt fra opplæring

Forskrift til opplæringsloven § 1-5.

7. Privat hjemmeundervisning og forsøk

Privat hjemmeundervisning

Elever som har fått privat hjemmeundervisning, har ikke rett til ordinært vitnemål. Kommunen skal skrive ut en dokumentasjon om at grunnskolen er fullført. Se rundskriv Udir-05-2013 Privat hjemmeundervisning:

<http://www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/2013/Udir-05-2013-Privat-hjemmeundervisning/>

Opplæringsloven § 2-13.

Forsøk

Dersom elever deltar i forsøksordning, går det fram av Utdanningsdirektoratets innvilgelse av forsøket om det skal gjøres avvik fra reglene om individuell vurdering som får betydning for føring av vitnemålet. Da fører dere FAM32 «Forsøk, jf. oppl. § 1-4». Dere skal også føre VMM23 «Se vedlegg» og legge ved en kopi av Utdanningsdirektoratets innvilgelse av forsøket.

Se rundskriv Udir-3-2013 Forsøk etter opplæringsloven § 1-4:

<http://www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/2013/Udir-3-2013-Forsok-etter-opplaringsloven--1-4/>

Opplæringsloven § 1-4.

8. Elever med rett til særskilt språkopplæring

Når skolen har fattet vedtak om særskilt språkopplæring, kan elevene få opplæring etter læreplanen i grunnleggende norsk og etter læreplanen i morsmål for språklige minoriteter. Når eleven har fått tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen i skolen, skal eleven ha opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. Skolen skal bare gi vurdering med karakter i norskfaget etter den ordinære læreplanen i norsk.

Dersom eleven ikke har gått over til ordinær læreplan i norsk ved avsluttet grunnskoleopplæring, skal dere likevel føre koden for det ordinære norskfaget. I rubrikken for standpunktkarakterer fører dere «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) og FAM41 «Språkoppl. <fagkode grunnleggende norsk og/eller fagkode morsmål >». Der angir dere etter hvilken læreplan den særskilte språkopplæringen er gitt og på hvilket språknivå i læreplanen eleven avsluttet opplæring.

For fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål og minoritetsspråklige elever som nylig har kommet til Norge, se punkt 6.

Elever med rett til særskilt språkopplæring

Kode	Fag	Standpunkt- karakter	Eksamens- karakter	Eks- form	År	Merknader
Fellesfag						
NOR0214	Norsk hovedmål	IV	-----	--	V15	Språkoppl.NOR0703
NOR0215	Norsk sidemål	Fritatt	-----	--	V15	Fritatt fra vurd. med kar.
NOR0216	Norsk muntlig	IV	-----	--	V15	Språkoppl.NOR0703

Opplæringsloven § 2-8. Forskrift til opplæringsloven § 3-22.

9. Elever som tar fag fra videregående nivå

Elever på ungdomstrinnet som får opplæring i fag på videregående nivå, skal likevel ha standpunktkarakterer i de tilsvarende grunnskolefagene.

Elever som følger opplæringen i fag på videregående nivå kan velge om de vil avslutte tilsvarende grunnskolefag på 8., 9. eller 10. årstrinn. Det innebærer at eleven kan avslutte grunnskolefaget før han eller hun starter med å ta fag fra videregående opplæring. Eleven deltar i det ordinære eksamensuttrekket på 10. årstrinn det året de avslutter faget. Dersom eleven ikke trekkes til eksamen i faget, er faget å regne som avsluttet med standpunktkarakter. Selv om opplæringen i et fag avsluttes før 10. årstrinn, fører dere standpunktkarakter og fagkode for 10. årstrinn på vitnemålet.

Elever på 10. årstrinn skal, uavhengig av om han eller hun har blitt trukket til eksamen i tidligere avsluttede fag, fortsatt være med i trekket på 10. årstrinn i de øvrige fagene. Det betyr at elever som avlegger eksamen i ett eller flere fag før 10. årstrinn kan bli trukket ut til eksamen i flere fag enn det som er kravet for elever i ordinært løp. For de elevene fra grunnskolen som vil få flere eksamener enn det som er kravet til et ordinært løp, fører dere FAM45 «Flere eks. enn krav, ord. løp». Dette vil gjelde alle eksamener som er tatt utover de som er obligatoriske; en skriftlig eksamen og en muntlig eksamen.

Elever som på ungdomstrinnet tar fag fra videregående opplæring skal ha ordinært vitnemål for fullført grunnskole. I tillegg har de rett til kompetansebevis for oppnådd kompetanse fra videregående opplæring. Det er den videregående skolen som skal utstede kompetansebeviset.

På kompetansebeviset skal den videregående skolen føre fravær, jf. Retningslinjer for føring av vitnemål og kompetansebevis for videregående opplæring pkt. 8.1. Karakterer i orden og oppførsel føres på vitnemålet fra grunnskolen.

Se rundskriv Udir-04-2013 Elever som tar fag fra videregående opplæring på ungdomstrinnet:

<http://www.udir.no/Regelverk/Rundskriv/2013/Udir-04-2013-Elever-som-tar-fag-fra-videregaende-opplaring-pa-ungdomstrinnet/>

Forskrift til opplæringsloven § 1-15 og § 3-25 tredje ledd.

10. Mer grunnskoleopplæring

Retten til mer grunnskoleopplæring gjelder ungdommer som har behov for mer grunnskoleopplæring selv om grunnskolen formelt er fullført (de har allerede fått utstedt et vitnemål fra grunnskolen). Behovet for mer grunnskoleopplæring er knyttet til den enkeltes mulighet til å fullføre videregående opplæring. Mer grunnskoleopplæring vil si at deltakerne får mulighet til å bedre sin kompetanse i grunnskolefagene og få karakterene dokumentert på grunnskolevitnemålet. Kommunen har ansvar for å skrive ut vitnemål.

Deltakere som oppfyller vilkårene for mer grunnskoleopplæring skal følge forskriften kapittel 4 om individuell vurdering i grunnskolen særskilt organisert for voksne. Dere skal derfor føre på samme måte som for voksne i punkt 11.

Sluttvurderinger for disse deltakerne er standpunktkarakterer, realkompetansevurdering og eksamenskarakterer.

I grunnskoleopplæringen etter opplæringsloven kapittel 4A skal det ikke gis halvårsvurdering i orden eller i oppførsel. Dere skal heller ikke føre fravær. Direktoratet understreker imidlertid at dersom deltakeren har stort fravær, kan det føre til at læreren ikke har grunnlag for vurdering. Det innebærer at deltakerens fravær likevel kan få betydning.

Opplæringsloven § 4A-1.

Forskrift til opplæringsloven §§ 4-3, 4-11 til 4-13, 4-14 til 4-17, 4-18 til 4-30 og 4-31 til 4-33a.

Lenke til veileder om mer grunnskoleopplæring;

<https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Minoritetsspraklige/mer-grunnskoleopplaring-til-ungdom---veileder/>

11. Voksne

Kompetansebevis

Voksne som har fått grunnskoleopplæring særskilt organisert for dem har rett til å få et kompetansebevis. Kompetansebevis er dokumentasjon for grunnskoleopplæring etter opplæringsloven kapittel 4A i de tilfellene der vilkårene for å få vitnemål ikke er oppfylt.

Kompetansebeviset skal vise standpunkt- og eksamenskarakterer som er oppnådd, og godkjent realkompetanse. Kompetansebeviset skal føres på samme måte som vitnemål. I overskriften fører dere: «Har gjennomført opplæring som omfatter».

Dere kan også skrive ut kompetansebevis som dokumentasjon på gjennomgått opplæring i de tilfellene der deltakeren bare har fått opplæring i deler av et fag. Deltakere som ikke fullfører faget på nivået der læreplanverket fastsetter at standpunktkarakter skal gis, kan likevel ønske å få dokumentert sin kompetanse i faget. Da skal dere føre den siste halvårsvurderingen med karakter som deltakeren har fått på kompetansebeviset. Dere skal da føre FAM33 «Karakter gitt som halvårsvurdering».

Dersom den voksne bare har fått opplæring i deler av fag eller opplæringen avviker fra læreplanen i ett fag slik at læreren ikke har grunnlag for å gi vurdering med karakter, skal dere føre «Ikke vurderingsgrunnlag» (IV) i standpunktkarakterrubrikken. Det samme gjelder dersom den voksne bare har fått opplæring i grunnleggende ferdigheter. Merk at grunnleggende ferdigheter må knyttes til et fag og føres på fagnivå. I tillegg fører dere FAM03 «jf. vedlegg». På vedlegget til kompetansebeviset kan dere føre hvilken opplæring den voksne har fått, og hvilke mål som eventuelt er nådd.

Dere skal bare føre den kompetansen den voksne har fått godkjent gjennom realkompetansevurderingen. Det den voksne eventuelt ikke får godkjent i en realkompetansevurdering, skal ikke føres på kompetansebeviset.

Forskrift til opplæringsloven § 4-33a.

Vitnemål

Voksne har rett til å få grunnskolevitnemål når de har vurdering i fem av fagene som er fastsatt i forskrift til opplæringsloven. Når dere skal utstede grunnskolevitnemål for voksne, fører dere VMM30 «Grunnskolefag for voksne dokumentert etter forskrift til

opplæringsloven kapittel 4A». For øvrig skal dere bruke samme oppsett og blankett som for ordinært grunnskolevitnemål.

Voksne kan få vurdering med godkjent i et fag som følge av realkompetansevurdering. I slike tilfeller fører dere «Godkjent» i rubrikken for eksamenskarakter og FAM18 «Realkompetansevurdert». I rubrikken år skriver dere halvåret den voksne ble realkompetansevurdert. Voksne skal ikke ha karakter i orden og adferd og dere skal ikke føre fravær. Disse rubrikkene skal dere fjerne.

Dere fyller ut vitnemål for voksne privatister på samme måte, men bare med eksamenskarakter i de fagene som er tatt som privatist.

Forskrift til opplæringsloven §§ 4-31 og 4-33.

Føring av eksamen i norsk for voksne som er fritatt for skriftlig sidemål

Se pkt. 6 avsnitt 5 til 8 over.

Forskrift til opplæringsloven § 4-15.

Fag- og vitnemålsmerknader som bare gjelder for voksne

Kode	Merknad
FAM18	Realkompetansevurdert
FAM33	Karakter gitt som halvårsvurdering
VMM30	Grunnskolefag for voksne dokumentert etter forskrift til opplæringsloven kapittel 4A

12. Regelverket for føring av vitnemål for grunnskolen

Elever og voksne får vitnemål for grunnskolen som dokumentasjon for fullført grunnskoleopplæring etter opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven. For elever viser vitnemålet til standpunkt- og eksamenskarakterer og fravær. For voksne viser vitnemålet til eksamenskarakterer og eventuelle standpunktkarakterer.

Det er ikke mulig å forbedre grunnskolevitnemålet som privatist. Elever i grunnskolen som mener at de trenger det, kan søke om et ekstra år med grunnskoleopplæring. Elevene har imidlertid ikke rett til et slikt ekstra år. Det er kommunen eleven bor i som behandler en slik søknad (med unntak for elever i private skoler uten rett til statsstøtte og de elevene fylkeskommunen har ansvaret for). Vurdering og vedtak om et år ekstra må da gjøres **før** eleven har fått vitnemål fra grunnskolen.

Opplæringsloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven>

Forskrift til opplæringsloven (se § 3-38 til § 3-41 for elever og § 4-31 til § 4-33 for voksne): <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724>

Elever i friskoler

For elever som har fått opplæring ved en frittstående grunnskole med rett til statstilskudd er det friskoleloven som gjelder. For de fleste av disse skolene er det fastsatt tilsvarende bestemmelser om dokumentasjon i friskoleloven og i forskrift til friskoleloven. Vi viser ikke eksplisitt til disse bestemmelsene her, men tilsvarende regler gjelder for elever i fri skoler.

Friskoleloven: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-84>

Forskrift til friskoleloven: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-07-14-932>

For elever som har fått opplæring ved en privat grunnskole som er godkjent etter opplæringsloven § 2-12 gjelder bl.a. kapittel 3 i forskriften om individuell vurdering. Utdanningsdirektoratet kan ha fattet vedtak om unntak for enkelte utenlandske og internasjonale skoler.

Forskrift til opplæringsloven § 3-1 og forskrift til friskoleloven § 3-1.

Elever med samisk opplæring

Elever med samisk i fagkretsen skal ha vitnemål med både norsk og samisk tekst.

Annet regelverk

Skoleeier må påse at vitnemålsføringen skjer i samsvar med reglene i personopplysningsloven.

Personopplysningsloven: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31>

Henvendelser knyttet til innholdet i disse retningslinjene skal gå tjenestevei.

Med vennlig hilsen

Hilde Austad
avdelingsdirektør

Anita Solheim
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi: Fylkesmennene